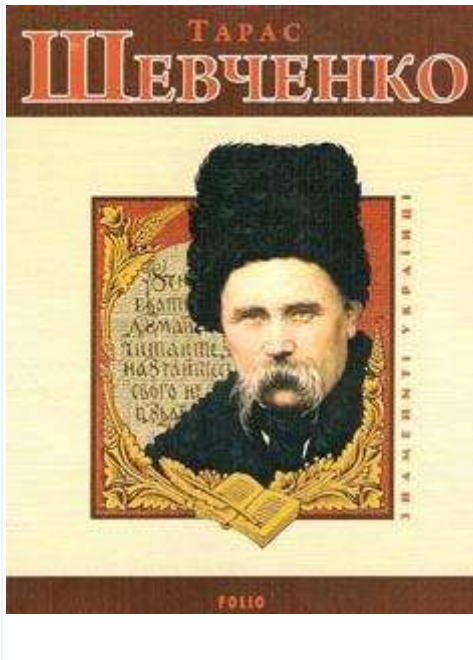

До дня народження Тараса Григоровича Шевченка

Тарас Григорович Шевченко - центральна постать українського літературного процесу XIX ст. Його творчість мала вирішальне значення в становленні й розвитку нової української літератури, утвердивши в ній загальнолюдські демократичні цінності та піднісши її до рівня передових літератур світу. У своїй поезії Шевченко звернувся до тем, проблем та ідей (соціальних, політичних, філософських, історичних, художніх), які до нього ще не порушувалися в українській літературі або порушувалися надто несміливо й соціально обмежено. Збагачуючи українську літературу новими життєвими темами й ідеями, Шевченко став новатором і в пошуках нових художніх форм та засобів. Автор "Кобзаря" виробляв і утверджував нове художнє мислення. Його значення в розвитку передової вітчизняної

суспільної думки, соціальної і національної свідомості народу не менша, ніж в історії поезії.

Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 р. у селі Моринцях Звенигородського повіту Київської губернії. Батьки Шевченка були кріпаками магната Василя Енгельгардта. У 1823 р. померла мати Тараса, а через два роки помир і батько. Залишившись сиротою, малий Тарас спершу жив у дячка (де пас свині, працював разом з наймитами), згодом був школярем-попихачем у дяка П. Богорського (де майже голодував), далі у лисянського диякона-живописця великими відрами носив воду з річки та розтирав фарби.

З ранніх років Тарас цікавився народною творчістю, він навчився читати і писати, також рано виявився у хлопця хист до малювання, але Тарасу виповнилося вже чотирнадцять років і його зробили козачком п. Енгельгардта. У 1831 р. Т.Шевченко приїздить до Петербурга, а вже наступного року п. Енгельгардт законтрактував Т. Шевченка на чотири роки В. Ширяєву - різних живописних справ майстру. У 1836 р. Т.Шевченко у складі артілі В. Ширяєва розписує театр у Петербурзі. Знайомиться з І. Сошенком, Є. Гребінкою, В. Григоровичем, О. Венеціановим, В. Жуковським, К. Брюлловим. У лютому 1837 р. Товариство заохочення художників дозволило Т. Шевченкові (неофіційно) відвідувати навчальні класи. У квітні 1837 р. К. Брюллов створює портрет В. Жуковського, який був розіграний у лотереї за 2500 карбованців - за ці гроші було викуплено Т. Шевченка з кріпацтва, а 25 квітня 1838 р. Тарасу була вручена В. Жуковським відписка.

Коли Т. Шевченка було офіційно зараховано "стороннім учнем" до Академії мистецтв, він з великою жадобою слухає лекції в академії, багато читає, користується бібліотекою К. Брюллова, пише вірші, відвідує театр, виставки, музеї - швидко здобуває знання. У січні 1839 р. його зарахували пансіонером Товариства заохочення художників, а вже у квітні нагородили срібною медаллю II ступеня за малюнок з натури. У 1840 р. Т. Шевченка було нагороджено срібною медаллю II ступеня за картину олійними фарбами "Хлопчик-жебрак дає хліб собаці".

Одночасно митця захоплює літературна творчість: пише баладу "Причинна" (1837 р.), поему "Катерина" (1838 р.), елегію "На вічну пам'ять Котляревському",

поезію "Тополя", "До Основ'яненка" (1839 р.), 1840 р. побачила світ збірка творів Шевченка "Кобзар" ("Думи мої ...", "Перебендя", "Катерина", "Тополя", "Думка", "До Основ'яненка", "Іван Підкова", "Тарасова ніч"). У 1841 р. вийшов альманах "Ластівка", де були твори Т. Шевченка: "Причинна", "Вітре буйний", "На вічну пам'ять Котляревському", "Тече вода в синє море...", "Галайда". У вересні 1841 р. Т.Шевченка було відзначено третьою срібною медаллю II ступеня за картину "Циганка-ворожка".

*И мене въ себѣ великій
Въ себѣ вольній новій
Незабудьте пам'ятувати
Недуйте тихиймі словомъ.*

Т. Шевченка

Захоплюючись театром Т. Шевченко пробував свої сили і в драматургії: 1842 р. з'явився уривок з п'єси "Никита Гайдай" (російською мовою) та поема "Слепая". 1843 р. Т. Шевченко завершив драму "Назар Стодоля". У 1844 р. в Петербурзі окремим виданням вийшла поема "Гамалія". У листопаді 1844 року побачив світ перший випуск "Живописной України", до якого увійшли офорти Т. Шевченка. У березні 1845 р. Т. Шевченко закінчив навчання в Академії мистецтв.

У квітні 1845 р. Т. Шевченко приїздить на Україну, щоб постійно тут жити і працювати. За дорученням Київської Археологічної комісії зарисовує історичні пам'ятки (на

Звенигородщині, у Густинському монастирі, у Переяславі). Того ж року пише поезії "Не женися на багатій...", "Не завидуй багатому..." та містерію "Великий льох", поеми "Наймичка", "Кавказ", вступ до поеми "Єретик". Завершені твори 1843-1845 р.р. Т. Шевченко об'єднав у альбом "Три літа". Незабаром Т. Шевченка офіційно затвердили співробітником Київської Археологічної комісії. У грудні тяжко хворий Т. Шевченко їде до Переяслава, де пише "Заповіт". Згодом Тарас знайомиться з членами Кирило-Мефодіївського товариства М. Костомаровим та ін. Подорожує по Поділля й Волині, збирає перекази і пісні та описує історичні пам'ятки.

Наприкінці березня 1847 р. почались арешти членів Кирило-Мефодіївського товариства, Т. Шевченка заарештували 5 квітня 1847 р. Його участь у Кирило-Мефодіївському товаристві не була доведена, але документом для обвинувачення був альбом "Три літа" і Т. Шевченка заслали рядовим до Окремого Оренбурзького корпусу, з заборонаю писати й малювати. 8 червня 1847 р. Т. Шевченка доставили в Оренбург, а незабаром відправили в Орську фортецю. Цей шлях він описав у повісті "Близнецы". Т. Шевченко пише нові вірші: "Думи мої, думи мої...", "Згадайте, братія моя...", поеми "Княжна", "Сон", "Москалева криниця", поезії "N. N." ("Мені тринадцятий минало"), "Іржавець", "А.О. Козачковському", "Полякам". У кінці 1847 р. відновлює листування з друзями й знайомими, зближається з багатьма польськими засланнями: О. Фішером, І. Завадським, С. Крулікевичем, та ін. У першій половині 1848 р. в Орській фортеці Шевченко написав чотири твори: "А ну мо знову віршувать", "У бога за дверми лежала сокира", "Варнак", "Ой гляну я, подивлюся..."

Одна з найбільш маловідомих сторінок біографії великого Кобзаря - участь в Аральській географічній експедиції 1848-1849 років. Її організація була покладена

на капітан-лейтенанта флоту Олексія Івановича Бутакова, який очолив експедицію за рекомендацією всесвітньо відомого мореплавця Ф.Ф. Біллінсгаузена. В Оренбурзі О.І. Бутаков звернувся до начальника Оренбурзького краю генерала В.А. Обручева з проханням включити до складу експедиції рядового Шевченка як художника, оскільки за відсутності фотографій успіх її залежав би від того, як вона наочно оформлена. Крім того, це б дозволило Шевченку малювати, писати і разом з тим позбавило б його труднощів солдатської служби. З 5 травня 1848 року Тарас Григорович - художник-дослідник Аральської географічної експедиції. Південне узбережжя Аралу входило у Хивинське ханство, вороже до Російської імперії. Через три місяці, з 30 липня 1848 року починається морська частина експедиції Тарас Григорович багато малює: пейзажи, портрети. Збереглося понад сто робіт, серед них- „Днювання експедиційного транспорту в степу”, „Крутий берег Аральського моря” та інші. Натхненно пише. На цей період припадає основна частина його письменної творчості в засланні. З приходом весни експедиція продовжувала дослідження моря, аж до 22 вересня 1849 року. Звіт Аральської географічної експедиції був гідно оцінений великими географами О. Гумбальдом і В.Семеновим Тянь-Шанським.

1857 р., завдяки клопотанню друзів, поета звільнили з заслання. Одержавши дозвіл на проживання в столиці, поет залишив Нижній Новгород і через два дні прибув до Москви. Тут він зустрічається з друзями, знайомиться з діячами науки і культури. Як художник Т. Шевченко після заслання найбільшу увагу приділяє гравіруванню. В жанрі гравюри він став справжнім новатором у Росії. 1856 р. почали з'являтися в пресі переклади деяких його творів. На початку 1859 р. вийшла збірка "Новые стихотворения Пушкина и Шевченко". В 1860 р. Рада Академії мистецтв ухвалила надати Т. Шевченкові звання академіка гравірування. 1861 р. Т. Шевченко видав підручник для недільних шкіл, назвавши його "Букварь южнорусский". На початку 1861 р. поет почував себе дедалі гірше. 10 березня 1861 р. о 5 годині 30 хвилин ранку помер Тарас Григорович Шевченко. Над домовиною Т. Шевченка в Академії мистецтв виголошено промови українською, російською та польською мовами. Поховали поета спочатку на Смоленському кладовищі в Петербурзі. Друзі Шевченка одразу ж почали клопотати, щоб виконати поетів заповіт і поховати його на Україні. 26 квітня 1861 р. домовину з тілом поета перевезли до Москви. 8 травня пароплав прибув до Канева, й тут на, Чернечій горі, поета поховали. Його могила стала священним місцем для українського та інших народів світу.

Ім'я **Тараса Шевченка** відоме в усьому світі: у багатьох країнах йому встановлено пам'ятники, його твори перекладені майже на всі мови світу, його ім'ям в Україні названо навчальні заклади, театри, площі, вулиці, міста.

Пропонуємо ознайомитись з цікавими переказами очевидців про деякі випадки та ситуації в житті Шевченка [Цікаві факти про Тараса Шевченка](#).

Багато цікавої інформації про життя та творчість Кобзаря представляє [Портал Шевченка](#). До речі, тут можна віртуально здійснити подорожі по пам'ятним місцям Тараса Шевченка, прослухати пісні на його вірші та дізнатися багато іншого.